

2012/005
19.01.2012

Konu : Türev Ürünlerden Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesine Yönelik Gider Vergileri Tebliği Yayınlandı

Türev ürünlere ilişkin işlemler ile diğer bazı sermaye piyasası işlemlerinin banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) yönünden vergilendirilmesine ilişkin açıklamaların yer aldığı 89 no.lu Gider Vergileri Genel Tebliği yayınlandı.

Tebliğin tam metni ektedir.

Saygılarımızla.

Yöntem Yeminli Mali Müşavirlik Ve Bağımsız Denetim A.Ş.
Nexia İzmir

TEBLİĞ

Maliye Bakanlığından:

GİDER VERGİLERİ GENEL TEBLİĞİ**SERİ NO: 89**

Bu Tebliğın konusunu, türev ürünlele ilişkin işlemler ile diğer bazı sermaye piyasası işlemlerinin banka ve sigortamameleleri vergisi (BSMV) yönünden vergilendirilmesine ilişkin açıklamalar oluşturmaktadır.

A- Yasal Mevzuat

Banka ve sigorta muameleleri vergisinin konusu ve vergiyi doğuran olayı düzenleyen 13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 28 inci maddesinde;

“Banka ve sigorta şirketlerinin 10/6/1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir.

Bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar (kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım-satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenlerin bu faaliyetleri dolayısıyla lehlerine kalan paralar ile mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işiyle uğraşanların topladıkları paralara sağladıkları gelir ve menfaatler üzerinden komisyon, ücret, hizmet karşılığı gibi adlarla aldıkları paralar dahil) da banka muameleleri vergisine tabidir.

90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre ikraz işlemleriyle uğraşanlarla ikinci fıkrada belirtilen muamele ve hizmetlerden herhangi birini esas iştiğal konusu olarak yapanlar bu Kanunun uygulanmasında banker sayılırlar. Bir şahsın münhasıran altın alım ve satımı ile uğraşması banker sayılmasını gerektirmez.”

hükümleri yer almaktadır.

Aynı Kanunun 29 uncu maddesinin birinci fıkrasının (p) bendinde, arbitraj muameleleri ile Türkiye’de kurulu borsalarda gerçekleştirilen vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ilişkin muameleler ve bu muameleler sonucu lehe alınan paralar BSMV’den istisna edilmiştir.

Söz konusu Kanunun mükellefi belirleyen 30 uncu maddesine göre BSMV’yi banka ve bankerlerle sigorta şirketleri öder.

Kanunun 31 inci maddesinde, BSMV matrahının kural olarak 28 inci maddede yazılı paraların tutarı (lehe alınan para) olduğu, ancak kambiyo alım ve satım muamelelerinde matrahın kambiyo satışlarının tutarı olduğu belirtilmiştir.

Kanunun 33 üncü maddesinde ise, BSMV oranının kambiyo işlemlerinde binde bir, diğer işlemlerde %15 olduğu; ancak Bakanlar Kurulunun bu oranı bankalar arası mevduat muameleleri, bankalar ile 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasası muameleleri ve diğer banka ve sigorta muameleleri için ayrı ayrı veya birlikte % 1’e, kambiyo muamelelerinde ise sifıra kadar indirmeye ve yukarıdaki oranları aşmayacak şekilde yeniden tespit etmeye yetkili olduğu belirtilmiştir.

Bu maddenin verdiği yetkiye dayanarak Bakanlar Kurulu;

- Bankalar arası mevduat muameleleri sonucu lehe alınan paralara ilişkin BSMV oranını 1/9/1998 tarihli ve 23450 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 98/11591 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 1/9/1998’den itibaren %1’e,

- Kambiyo muamelelerinde satış tutarına ilişkin BSMV oranını 15/4/2008 tarihli ve 26848 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2008/13459 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 1/5/2008’den itibaren sifıra,

- Genel BSMV oranını (Bakanlar Kurulu Kararı ile oranı farklı olarak belirlenmemiş diğer tüm işlemler için)2/9/1998’den geçerli olmak üzere 98/11591 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile %5’e indirmiştir.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, BSMV’de vergiyi doğuran olayın meydana gelmesi için bir muamele yapılması ve bu muamele sonucu lehe para kalması şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Dolayısıyla BSMV’deher işlem tek başına bağımsız olarak dikkate alınmakta ve o işlem sonucu lehe alınan para vergilendirilmektedir. Diğer bir deyişle, bir işlem neticesinde gelir elde edilmemişse (lehe para kalmamışsa) BSMV’ye tabi bir matrah da bulunmamaktadır. Bunun doğal sonucu olarak, BSMV’ye tabi her işlem tek başına ele alınmakta, işlem sonucunda lehe para kalmışsa BSMV doğmakta, kalmamışsa veya zarar edilmişse doğmamaktadır. Vergilemede işlem esas alındığından, vergiyeye tabi matrah bulunurken, bir işlemde elde edilen gelirden, başka bir işlemde elde edilen zarar düşülememektedir. Bu durumun, işlemde elde edilen gelirin hesabında, işlem maliyetlerinin dikkate alınmasına engel olmadığı tabiidir.

B- Kambiyo Muameleleri

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın 2 nci maddesinin (h) bendinde döviz (kambiyo); efektif dâhil yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev’i hesap, belge ve vasıtalar olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, kambiyo olarak değerlendirilen söz konusu hesap, belge ve vasıtaların ana unsur olduğu işlemlerin kambiyo işlemi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda, dövizin TL veya döviz ile değişimini öngören ve bir tarafa alım, diğer tarafa da satış hakkı/yükümlülüğü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde; sözleşme vadesinde söz konusu sözleşme yükümlülüklerinin fiziki olarak yerine getirilmesi (sözleşmenin fiziki teslim ile sonuçlanması), yani kambiyo işleminin ana unsur olması durumunda, bu işlemin kambiyo muamelesi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan, sözleşmenin vade tarihinde tarafların sözleşme dolayısıyla lehe aldıkları parayı hesaplayıp ödemek suretiyle sözleşmeyi sonlandırmaları halinde, sözleşmenin ana işlem olarak kabulü gerektiğinden, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin nakdi uzlaşa ile sonuçlanmasının kambiyo muamelesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir.

6802 sayılı Kanunun 31 inci maddesi uyarınca, kambiyo alım ve satım muamelelerinde döviz satışı ile birlikte vergiyi doğuran olay gerçekleşmekte ve döviz satış tutarının tamamı vergiye tabi bulunmaktadır. Ancak, 2008/13459 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca, 1/5/2008 tarihinden itibaren döviz satış işlemlerinde BSMV oranı sıfır olarak uygulanmaktadır.

Bu nedenle, fiziki teslimatla sonuçlanan döviz/TL ve döviz/döviz vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri neticesindeki kambiyo işlemlerinde BSMV oranı sıfır olarak uygulanacaktır. Öte yandan, söz konusu sözleşmelerin nakdi uzlaşa ile sonuçlanması durumunda ise, sözleşme dolayısıyla lehe alınan paranın hesaplanması ve bu tutar üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanması gerekmektedir.

C- Arbitraj Muameleleri

Arbitraj, herhangi bir menkul kıymetin, dövizin veya malın eş zamanlı olarak bir piyasadan alınıp diğer bir piyasada satılarak, aynı kıymetlerin birbiri ile değiştirilmesi sonucu risksiz bir şekilde gelir elde edilmesi işlemi olup, bu işlemler dolayısıyla lehe alınan paralar 6802 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin (p) bendi uyarınca BSMV'den istisnadır.

Buna göre bir işlemin arbitraj işlemi olarak değerlendirilebilmesi için, aşağıdaki unsurları ihtiva etmesi gerekmektedir:

— Birden fazla piyasada işlem gören her kıymet, döviz veya mal gibi ürünler kural olarak arbitraja konu edilebilir.
— İşleme konu kıymet, döviz veya mal aynı anda birden fazla piyasada alım satıma konu edilebilen bir ürün olmalıdır. Ayrıca, arbitraj yapılmak amacıyla bir piyasadan alınan ürünle fiyat farklılığı olan diğer bir piyasada satılan ürünün birebir "aynı ürün" olması gerekmektedir.

— Piyasa, en genel anlamıyla alıcı ve satıcıların alım satıma konu mal ve hizmetleri almak ve satmak amacıyla bir araya geldikleri yer olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, aynı ürünün alım satıma konu edildiği ve aynı anda alım satım fiyatlarında farklılık olan iki farklı yer iki farklı piyasa olarak kabul edilebilir.

— Aynı ürünün farklı piyasalarda aynı anda farklı fiyatlardan alım satıma konu edilebilmesi gerekir. Alım satımın aynı anda gerçekleşmesi ve dolayısıyla arbitrajcının risk üstlenmemesi, arbitraj işleminin temel varsayımdır. Dolayısıyla, bir işlemin arbitraj işlemi sayılabilmesi için, kıymetin alım satım işleminin eş zamanlı, yani aynı işlem günü içerisinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

— Ürünün eş zamanlı olarak düşük fiyatlı olduğu piyasadan alınıp, yüksek fiyatlı olduğu piyasada satılması suretiyle vadesiz ve risksiz gelir elde edilmesi gerekmektedir. Vadesiz ve risksiz olma, arbitraja konu kıymetin aynı anda bir piyasada düşük fiyatlı, diğer bir piyada ise yüksek fiyatlı olduğunun bilinmesi ve buna dayalı olarak düşük fiyatlı piyasadan alınacak ürünün yüksek fiyatlı piyasada satılabileceğinin bilinmesi olarak anlaşılmalıdır.

— Elde edilen gelirin kaynağı, aynı ürünün farklı piyasalardaki fiyat farklılığı olmalı, geleceğe, tahmine ve riske dayanmamalıdır.

Banka, banker ve sigorta şirketlerinin yapmış oldukları arbitraj işlemleri sonucu lehlerine aldıkları paralar, 6802 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin (p) bendi uyarınca BSMV'den istisnadır.

D- Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Vergilendirilmesi

1- Genel Açıklama

23/2/2001 tarihli ve 24327 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmeliğin 3 üncü maddesinde vadeli işlem sözleşmesi; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergesi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizli alma veya satma yükümlülüğü veren sözleşme olarak tanımlanmıştır.

Yönetmeliğin aynı maddesinde opsiyon sözleşmesi, opsiyonu alan tarafa belirli bir vadede veya belirli bir vadeye kadar önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergesi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizli alma veya satma hakkı veren, satan tarafı ise yükümlü kılan sözleşme olarak tanımlanmıştır.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere gelecekte belirli bir fiyat, miktar ve nitelikteki kıymetin alım satım hakkını veren sözleşmeler yapılabilmekte ve bu sözleşmeler neticesinde gelir (lehe alınan para) elde edilebilmektedir.

Vadeli işlemlere future, forward ve swap sözleşmeleri, opsiyonlara ise opsiyon sözleşmeleri ve varantlar örnek olarak verilebilir.

Banka, banker ve sigorta şirketleri tarafından vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin düzenlenmesi ve alım satımı nedeniyle lehe alınan paralar 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesi uyarınca BSMV'ye tabidir. Söz konusu sözleşmelerin düzenlenme amacı BSMV açısından önem arz etmemektedir.

6802 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin (p) bendinde Türkiye'de kurulu borsalarda gerçekleştirilen vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ilişkin muameleler ve bu muameleler sonucu lehe alınan paralar BSMV'den istisna edilmiştir. Bu istisna uygulamasına ilişkin açıklamalara 22/10/2010 tarihli ve 27737 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 87 Seri No.lu Gider Vergileri Genel

Tebliğinin “C- Türkiye’de Kurulu Borsalarda Yapılan Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerine İlişkin İşlemlerde BSMV İstisnası” başlıklı bölümünde yer verilmiştir.

Buna göre, Türkiye’de kurulu borsalarda yapılan opsiyon sözleşmelerinin alım satım işlemleri ile opsiyon hakkının satılması dolayısıyla lehe alınan paralar (opsiyon primi) istisna kapsamına girmektedir. Ancak, sözleşme işlemlerine ilişkin nakdi teminatların Takasbank’a yatırılması suretiyle lehe alınan paralar istisna kapsamına girmemekte olup, BSMV’ye tabi tutulmalıdır. Diğer taraftan, bankaların Takasbank nezdinde zorunlu olarak bulundurdıkları teminat tutarlarının nemalandırılması karşılığında lehe aldıkları paralar, bankalar arası mevduat muameleleri sonucu lehe alınan para olarak 98/11591 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca %1 oranında BSMV’ye tabidir.

Öte yandan, yukarıda yer alan arbitraj tanımı ve unsurlarından da açıkça anlaşılacağı üzere, vadeli işlem ve opsiyonsözleşmelerinin arbitraj kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Ancak, birden fazla piyasada işlem gören “aynı vadeli işlem veya opsiyon sözleşmesi”nin eş zamanlı olarak düşük fiyatlı bir piyasadan alınıp yüksek fiyatlı diğer piyasada satılması işlemi arbitraj işlemi olduğundan, bu işlem sonucunda lehe alınan para 6802 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin (p) bendi uyarınca BSMV’den istisna olacaktır. Aynı vadeli işlem veya opsiyon sözleşmesi ifadesinden, tutarı, vadesi, niteliği, düzenleyeni gibi unsurları aynı olan sözleşmenin anlaşılması gerektiği tabiidir.

Döviz/TL veya döviz/döviz dayalı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin fiziki teslimatla sonuçlanması halinde, bu işlemler kambiyo işlemi olarak sıfır oranında BSMV’ye tabi olacaktır. Bir sözleşmenin fiziki teslimatla sonuçlanması, tarafların o sözleşmede yazılı edimlerini karşılıklı olarak yerine getirmelerini ifade etmektedir. Ancak, döviz satış tutarlarının 26/7/2008 tarihli ve 26948 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 86 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliğinin “B-Kambiyo İşlemlerinde BSMV Uygulaması” başlıklı bölümünde açıklandığı şekilde beyan edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, 21/8/1990 tarihli ve 20612 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 83 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliğinde de açıklandığı üzere, kambiyo satışında satış tutarı üzerinden hesaplanacak vergi dışında, ayrıca döviz alış kuru ve satış kuru arasındaki müspet fark üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanmayacaktır.

Diğer taraftan, Türkiye’de kurulu borsalarda gerçekleştirilmeyen gerek döviz/TL gerekse döviz/döviz vadeli işlem sözleşmelerinin nakdi uzlaş ile sonuçlanması halinde vadeli işlem sözleşmesi dolayısıyla lehe alınan paralar BSMV’ye tabi tutulacaktır.

2- Forward İşlemlerinin Vergilendirilmesi

Forward sözleşmesi, taraflardan birinin sözleşmeye konu olan finansal varlığı sözleşmede belirlenen fiyat üzerinden gelecekteki belirli bir tarihte satın almasını, karşı tarafın da sözleşmeye konu finansal varlığı satmasını öngören bir sözleşme türüdür.

Banka ve bankerler tarafından döviz veya diğer finansal varlığa dayalı olarak yapılan forward işlemlerinde sözleşme dolayısıyla lehe alınan paralar BSMV’ye tabi tutulacaktır. Ancak, fiziki teslimatla sonuçlanan döviz/TL ve döviz/döviz forward sözleşmelerinde ana işlem kambiyo işlemi olduğundan, BSMV oranı sıfır olarak uygulanacaktır. Sözleşmenin nakdi uzlaş ile sonuçlanması halinde ise, sözleşme nedeniyle lehe alınan para üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanacaktır.

Örnek 1- (X) Bankasının (Y) Bankası ile düzenlediği ve 1.000.000 Amerikan Doları (dolar) alım karşılığında 1.560.000 TL vermeyi taahhüt ettiği forward sözleşmesine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme tarihi	: 1/1/2011
Vade tarihi	: 1/7/2011
Anapara	: 1.000.000 dolar
Sözleşme Kuru	: 1,56
Vadedeki kur	: 1,60

Sözleşmenin fiziki teslimatla sonuçlanması durumunda, işlem kambiyo işlemi olarak sıfır oranında BSMV’ye tabi olduğundan, vergi hesaplanmayacaktır.

Nakdi uzlaşıyla sonuçlanması halinde ise, (Y) Bankası (X) Bankasına sözleşme nedeniyle ortaya çıkan 40.000 TL (=1.600.000 – 1.560.000) tutarı aktaracak ve (X) Bankasınınca bu tutar, sözleşme nedeniyle lehe alınan para olarak %5 oranında BSMV’ye tabi tutulacaktır.

Örnek 2- (X) Bankasının (Y) Bankası ile düzenlediği ve 1.000.000 avro karşılığında 1.440.000 dolar almayı taahhüt ettiği forward sözleşmesine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme tarihi	: 1/1/2011
Vade tarihi	: 1/7/2011
Ana para	: 1.000.000 Avro
Sözleşmedeki avro/dolar paritesi	: 1,4400
Vadede X ve Y Bankaları dolar alış kuru	: 1,60 TL

Sözleşmenin fiziki teslimatla sonuçlanması halinde, bu işlem kambiyo işlemi olarak sıfır oranında BSMV’ye tabi olduğundan, vergi hesaplanmayacaktır.

Sözleşmenin nakdi uzlaşısı ile sonuçlanması halinde ise sözleşme dolayısıyla lehe alınan paralar %5 oranında BSMV'ye tabi tutulacaktır. Sözleşme dolayısıyla lehe alınan paranın avro veya dolar olarak hesaplanıp ödenmesi mümkün olduğundan, lehe alınan bu paranın banka tarafından ilgili para birimine kendi işlemlerinde uyguladığı alış kurunu uygulamak suretiyle TL'ye çevrilmesi ve TL olarak hesaplanan söz konusu tutar üzerinden BSMV hesaplanması gerekmektedir. Nakdi uzlaşısı neticesinde sözleşme dolayısıyla lehe alınan paranın dolar cinsinden hesaplandığını varsayarsak, vadedeki avro/dolar paritesinin sözleşmedeki pariteden yüksek veya düşük olmasına göre gelir elde eden taraf ve lehe alınan paranın hesabı aşağıdaki gibi olacaktır:

Vade tarihindeki avro/dolar paritesinin 1,4450 olması durumunda, vadedeki parite sözleşmedeki pariteden yüksek olduğundan, (X) Bankası lehine gelir doğmaktadır. (X) Bankasının sözleşme geliri 5.000 dolar (=1.445.000 – 1.440.000) olup, bu tutarın bankanın uyguladığı alış kuru ile çarpılması sonucu bulunan 8.000 TL (=5.000 x 1,60) üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanması gerekmektedir.

Vadedeki avro/dolar paritesinin 1,4350 olması durumunda ise, (Y) Bankası lehine gelir doğacak ve lehe alınan bu para üzerinden BSMV hesaplanması gerekecektir. Bu durumda (Y) Bankasının sözleşme geliri 5.000 dolar (=1.440.000–1.435.000) olacaktır. (Y) Bankası, lehine kalan paranın TL'ye dönüştürülmesinde kendi uyguladığı alış kurunu esas alacaktır. Buna göre (Y) Bankasının sözleşme sonucunda lehine kalan 8.000 TL (=5.000 x 1,60) üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanması gerekmektedir.

Her iki işlemde de, gelirin dolar olarak alış söz konusu olduğundan, lehe alınan paranın TL'ye çevrilmesinde bankanın kendi uyguladığı dolar alış kurunu esas alması gerekmektedir.

3- Swap İşlemlerinin Vergilendirilmesi

Swap, iki tarafın belirli bir zaman dilimi içinde farklı faiz ödemelerini ve/veya farklı para birimlerini karşılıklı olarak değiştirdikleri bir takas sözleşmesidir.

Vadeli bir işlem olması ve risk içermesi gibi unsurları dikkate alındığında, swap işlemlerinin arbitraj işlemlerine yönelik istisna kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır. Bu nedenle, swap işlemleri dolayısıyla lehe alınan paraların BSMV'ye tabi tutulması gerekmektedir.

Öte yandan, her swap sözleşmesinin müstakil bir işlem olarak değerlendirilmesi gerekmekte olup, bir swap sözleşmesinden elde edilen zararın, o işlemle ilgili olduğu iddiasıyla başka bir swap sözleşmesinden elde edilen gelirden düşülmesi mümkün değildir.

a) Para Swapı İşlemleri

Para swapı, tarafların önceden anlaştıkları oran ve koşullarda belirli miktardaki para birimlerini (döviz/döviz, döviz/TL) değiştirmek suretiyle gerçekleştirdikleri işlemlerdir.

Para swapı sözleşmesinin fiziki teslimle sonuçlanması durumunda, bu işlem kambiyo işlemi niteliğinde olduğundan BSMV hesaplanmayacaktır. Ancak, para swapı sözleşmesinin nakdi uzlaşısı ile sonuçlanması halinde BSMV mükellefleri tarafından lehe alınan paralar %5 oranında BSMV'ye tabi tutulacaktır.

Örnek 3- (Y) Bankasının (B) A.Ş. ile yapmış olduğu avro/dolar para swapı sözleşmesine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

İşlem Tarihi	: 31/12/2010
Vade Tarihi	: 6/1/2011
İşlem Tarihinde Parite	: 1,442000
Sözleşme Paritesi	: 1,442017

Döviz ile döviz değişimine dayalı bu swap işlemi, arbitraj istisnası kapsamına girmemektedir. (Y) Bankası sözleşmenin yapıldığı tarihte 25.000.000 avro almakta, karşılığında 36.050.000 dolar vermektedir. Vade tarihinde ise 36.050.425 dolar almakta, karşılığında 25.000.000 avro vermektedir. Para swapı sözleşmesi dolayısıyla başlangıçta ve vadede yapılan döviz teslimleri, kambiyo işlemi olduğundan bu işlemler nedeniyle BSMV hesaplanmayacaktır.

İşlem tarihi itibarıyla geçerli parite üzerinden döviz alış verişi gerçekleşmekle birlikte, sözleşmenin vadesinde para birimlerinin tekrar değişimi zorunlu olmayabilir. Vade tarihinde sözleşme dolayısıyla lehe alınan 425 dolar, (B) A.Ş. tarafından (Y) Bankasına aktarılmak suretiyle, sözleşme nakdi uzlaşısı ile de sonuçlanabilir. Bu durumda, nakdi uzlaşısı ile sonuçlanan söz konusu işlemin kambiyo muamelesi olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, (Y) Bankasının, vade tarihi itibarıyla dolar alış kurunun 1,80 TL olduğunu varsayarsak, 425 doları kendi işlemlerine uyguladığı 1,80 TL alış kuru üzerinden TL'ye çevirmek suretiyle bulacağı 765 TL üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanması gerekecektir.

Örnek 4- (Z) Bankasının (V) Bankası ile yapmış olduğu dolar/TL para swapı sözleşmesine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

İşlem Tarihi	: 1/3/2011
Vade Tarihi	: 1/4/2011
İşlem Tarihindeki kur	: 1,5000
Sözleşme Kuru	: 1,5051

(Z) Bankası sözleşmenin yapıldığı tarihte 4.000.000 dolar almakta, karşılığında 6.000.000 TL vermektedir. Vade tarihinde ise 6.020.560,44 TL almakta, karşılığında 4.000.000 dolar vermektedir. Gerek sözleşme tarihinde, gerekse vade tarihinde dövizlerin fiziki

değişimi işlemleri, kambiyo işlemi olduğundan, sıfır oranında BSMV'ye tabi olup, elde edilen gelir üzerinden BSMV hesaplanmayacaktır.

Bu işlemin nakdi uzlaşması ile sonuçlanması halinde; (Z) Bankasının (V) Bankasından aldığı 20.560,44 TL (=6.020.560,44 – 6.000.000) lehe alınan para olarak %5 oranında BSMV'ye tabi tutulacaktır.

b) Faiz Swapı İşlemleri

Faiz swapı, gösterge bir anapara tutarı üzerinden farklı faiz oranı esaslarına göre hesaplanacak faizlerin iki taraf arasında anlaşılan vadelerde değişimini öngören bir sözleşmedir. Bu sözleşmede, aynı para biriminden olan borçların faiz ödemelerinin yapısı değişmekte, anapara değişimi gerçekleşmemektedir.

Faiz swapı sözleşmesi tek bir işlem, yapılan faiz ödemeleri ise bu işlemin maliyet unsuru olarak kabul edilmekte ve gelir, sözleşme yükümlülüklerinin sona erdiği vadede ortaya çıkmaktadır. Bu işlemde lehe alınan paranın tespitinde alınan ve ödenen faizler birlikte dikkate alındığı için ara dönemlerdeki faiz tahsilâtları üzerinden ayrıca BSMV hesaplanmayacaktır.

BSMV mükellefi tarafından bu sözleşme sonucunda lehe alınan paranın tespiti sözleşmenin vadesinde yapılabileceğinden, vade sonunda sözleşme bazında net faiz gelirinin oluşması halinde bu tutar üzerinden % 5 oranında BSMV hesaplanması gerekmektedir.

Örnek 5- (A) Bankasının 30/7/2010 tarihinde, 10.000.000 dolar tutarındaki 2 yıl vadeli 6 ayda bir LIBOR faiz ödemeli borcundan doğan yükümlülüğünü yerine getirebilmek üzere, (Z) A.Ş. ile %4 faiz oranı ile yaptığı 2 yıl vadeli 6 ayda bir faiz ödemeli swap sözleşmesine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme Tutarı	: 10.000.000 dolar
Sözleşme Tarihi	: 30/7/2010
Sabit Faiz	: %4
Değişken faiz	: Dolar LIBOR

Faiz Değişim Tarihleri	LIBOR	Döviz Kuru
30/1/2011	%4,5	1,28
30/7/2011	%3,8	1,33
30/1/2012	%4,1	1,29
30/7/2012	%3,7	1,37

FAİZ DEĞİŞİM TARİHLERİ	LIBOR	(Z) A.Ş. TARAFINDAN (A) BANKASINA ÖDENEN FAİZ	(A) BANKASININ (Z) A.Ş. YE ÖDEDİĞİ FAİZ
30/1/2011	%4,5	225.000 USD (225.000x1,28= 288.000-TL)	200.000 USD (200.000x1,28=256.000-TL)
30/7/2011	%3,8	190.000 USD (190.000x1,33= 252.700-TL)	200.000 USD (200.000x1,33=266.000-TL)
30/1/2012	%4,1	205.000 USD (205.000x1,29= 264.450-TL)	200.000 USD (200.000x1,29=258.000-TL)
30/7/2012	%3,7	185.000 USD (185.000x1,37=253.450-TL)	200.000 USD (200.000x1,37=274.000-TL)
Toplam		1.058.600-TL	1.054.000-TL

Örneğimizde (A) Bankasının vade tarihi itibarıyla sözleşme nedeniyle lehine aldığı para üzerinden BSMV hesaplaması gerekmektedir. Buna göre, (A) Bankasının söz konusu swap sözleşmesi dolayısıyla lehine aldığı 4.600 TL (=1.058.600 – 1.054.000) üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanması gerekmektedir.

c) Çapraz Döviz Swap İşlemleri

Döviz swapının faiz swapı ile birlikte kullanımı sonucu ortaya çıkan diğer bir swap türü çapraz döviz swaplarıdır. Çapraz döviz swaplarında, farklı para birimleri ve farklı faiz yapısı üzerine (sabit veya değişken) borçlanan taraflar, diğer tarafın borcuna ilişkin anapara ve faiz ödemelerini yerine getirmek üzere anlaşılır.

Bu sözleşme uyarınca yapılan işlemler, para ve faiz swapı şeklinde iki ayrı işlem olarak değerlendirildiğinden, bu sözleşmeye ilişkin işlemler yukarıda para ve faiz swapları için yapılan açıklamalar çerçevesinde değerlendirilecektir.

4- Opsiyon İşlemlerinin Vergilendirilmesi

Opsiyon sözleşmesi, opsiyonu alan tarafa belirli bir vadede veya belirli bir vadeye kadar önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergesi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizli alma veya satma hakkı veren, satan tarafı ise yükümlü kılan sözleşmedir.

Türkiye’de kurulu borsalarda gerçekleştirilen opsiyon sözleşmelerine ilişkin muameleler ve bu muameleler sonucu lehe alınan paralar 6802 sayılı Kanununun 29 uncu maddesinin (p) bendi uyarınca BSMV’den istisna edilmiştir. BSMV mükelleflerinin söz konusu borsaların dışında gerçekleştirdikleri opsiyon sözleşmelerine ilişkin muameleler ve bu muameleler sonucu lehe aldıkları paralar BSMV’ye tabi tutulacaktır.

Opsiyon işlemleri sonucu lehe alınan para, yani BSMV matrahı; alma hakkı veren opsiyonlarda sözleşmeye konu olan finansal varlığın piyasa fiyatından kullanım (alış) fiyatı ve opsiyon priminin indirilmesi suretiyle bulunacak tutar, satma hakkı veren opsiyonlarda ise kullanım (satış) fiyatından piyasa fiyatı ve opsiyon priminin indirilmesi suretiyle hesaplanacak tutardır.

Opsiyon sözleşmelerinde, satın alma veya satma hakkını alan tarafın bu hakkı satan tarafa yaptığı ödeme, opsiyonprimidir. Opsiyon primi, alım veya satım hakkını satan taraf açısından hak satışı nedeniyle lehe alınan para mahiyetinde olduğundan, BSMV mükelleflerinin lehlerine aldıkları opsiyon primleri üzerinden sözleşme tarihi itibarıyla BSMV hesaplamaları gerekmektedir. Öte yandan, söz konusu opsiyon primi, opsiyon sözleşmesi sonucu lehe alınan paranın (BSMV matrahının) hesabında maliyet olarak dikkate alınacaktır.

Örnek 6- (X) Bankası 28/1/2011 tarihinde (Y) Bankası ile 2.000.000 doları 1 avro = 1,34 dolar kurundan, karşılığında avro vermek üzere, alma hakkı veren 31 gün vadeli (28/2/2011) opsiyon sözleşmesi yapmış, 2.000 TL opsiyon primi ödemiştir. (X) Bankası alım hakkını 23/2/2011 günü, avro/dolar paritesi 1,32 iken kullanmıştır. (X) Bankasının 28/2/2011 günü avro/TL kuru 2,50 olarak gerçekleşmiştir.

(Y) Bankası, sözleşmenin düzenlendiği tarihte tahsil ettiği 2.000-TL opsiyon primi üzerinden %5 oranında BSMV hesaplayacaktır.

Opsiyon sözleşmesinin fiziki teslimatla sonuçlanması halinde, (X) Bankası (Y) Bankasından değeri 1.515.151,5 avro olan 2.000.000 doları 1.492.537,3 avro ödeyerek alacaktır. Bu durumda sözleşme kambiyo muamelesi ile sonuçlandığından ve kambiyo işlemlerinde BSMV oranı sıfır olduğundan, BSMV hesaplanmayacaktır.

Sözleşmenin nakdi uzlaşısı ile sonuçlanması, yani opsiyonun kullanıldığı tarih itibarıyla spot piyasadaki avro/dolar paritesi ile sözleşmedeki parite arasındaki fark nedeniyle elde edilen gelirin (Y) Bankası tarafından (X) Bankasına ödenmesi suretiyle sonuçlanması halinde; (X) Bankası tarafından bu işlem nedeniyle lehe alınan para, elde edilen bu gelirden opsiyon priminin düşülmesi suretiyle bulunacak tutar olup, bu tutar üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanması gerekecektir. Örneğimizde sözleşme dolayısıyla lehe alınan para 22.614,2 avro (=1.515.151,5 - 1.492.537,3), bankanın aynı tarih itibarıyla uyguladığı 2,50 TL avro alış kuru üzerinden TL’ye çevrilecek ve bulunan 56.535,5 TL (=22.614,2 x 2,50)’den 2.000 TL opsiyon primi düşülmek suretiyle bulunan 54.535,5 TL (=54.535,5-2.000) üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanacaktır.

Örnek 7- (X) Bankası A.Ş. yapmış olduğu opsiyon sözleşmesi uyarınca 1/5/2012 tarihinde veya bu tarihe kadar (Y) A.Ş. hisselerinin 1.000 lotunu 100.000 TL’den alma hakkı elde etmekte ve 2.000 TL opsiyon primi ödemektedir.

1/5/2012 tarihinde söz konusu hisselerin değeri: 105.000 TL

(X) Bankası vade tarihinde söz konusu hisseleri fiziken teslim aldığı ana unsur hisse alımı olduğu için X Bankası tarafından lehe alınan bir para da bulunmayacaktır.

(X) Bankası tarafından alınan hisselerin daha sonra satılması halinde satış bedeli ile 100.000 TL alış bedeli arasındaki fark üzerinden BSMV hesaplanacaktır.

Opsiyon sözleşmesinin nakdi uzlaşısı ile sonuçlanması halinde, (X) Bankası söz konusu hisse senetlerinin vadede oluşan değeri ile sözleşmede belirlenen değeri arasındaki farktan ödediği opsiyon primini düşmek suretiyle bulunacak 3.000 TL (=105.000-100.000-2.000) üzerinden BSMV hesaplayacaktır.

E- Varantların Vergilendirilmesi

6802 sayılı Kanununun 29 uncu maddesinin (p) bendi uyarınca, Türkiye’de kurulu borsalarda gerçekleştirilen vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ilişkin muameleler ve bu muameleler sonucu lehe alınan paralar BSMV’den istisna edilmiştir. Hukuki açıdan opsiyon sözleşmelerinin dayanak varlık itibarıyla sınırlandırılmış bir çeşidi olarak kabul edilen varantlar için de, Türkiye’de kurulu bir borsada işlem görmeleri durumunda söz konusu istisnanın uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla, İMKB’de işlem gören varantlara ilişkin muameleler ve bu muameleler sonucu lehe alınan paralar BSMV’den istisna olup, Türkiye’de kurulu borsalarda işlem gören opsiyonların vergilemesine yönelik açıklamalar, varantlar için de geçerli olacaktır.

F- Kaldıraçlı Alım Satım İşlemlerinin Vergilendirilmesi

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 30 uncu maddesinin (g) bendinde, “Döviz, mal, kıymetli maden veya Kurulca belirlenecek diğer varlıkların kaldıraçlı alım satımı, alım satımına aracılık ve bu işlemlere yönelik hizmetlerin yerine getirilmesi” sermaye piyasası faaliyeti olarak sayılmış olup, Kanununun 31 inci maddesinde sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunacak kurumların,

Kuruldan izin almalarının zorunlu olduğu, faaliyet ve aracılık türleri itibariyle başvuru ve izin esaslarının Kurulca düzenleneceği belirtilmiştir.

27/08/2011 tarihli ve 28038 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri ve Bu İşlemleri Gerçekleştirebilecek Kurumlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğin “Tanımlar” başlıklı 4 üncü maddesinde kaldıraçlı alım satım işlemi; yatırılan teminat tutarı karşılığında, her türlü döviz, mal, kıymetli maden ve Kurulca belirlenecek diğer varlıkların kaldıraçlı olarak elektronik ortamda alım satımı işlemleri olarak tanımlanmıştır. Aynı maddede yetkili kuruluş ise; kaldıraçlı alım satım faaliyetinde bulunmak üzere Kurulca yetkilendirilmiş aracı kurum ve vadeli işlemler aracılık şirketleri olarak tanımlanmıştır.

Kaldıraçlı alım satım işlemleri foreks işlemleri, işlemlerin yapıldığı piyasa da foreks piyasası olarak isimlendirilmektedir.

Banka, banker ve sigorta şirketleri tarafından yapılan fiziki teslimatlı döviz alış ve satış işlemleri, kambiyo işlemi olduğundan sıfır oranında BSMV’ye tabi olup, üzerlerinden BSMV hesaplanmayacaktır. Ancak, nitelik itibariyle banka muamele ve hizmetleri kapsamında olduğu kabul edilen foreks işlemleri, dayanak varlıktaki fiyat değişimlerinden fiziki alım satım olmaksızın yararlanmayı amaçladığından, kambiyo alım satım işlemi olarak değerlendirilemez.

Buna göre;

- Banka ve sigorta şirketlerinin foreks işlemleri dolayısıyla lehe aldıkları paralar,
- İlgili kanunlarla yetkilendirilmek veya izin verilmek suretiyle 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri esas iştiğal konusu olarak yapan ve banker kapsamında BSMV mükellefi olanların foreksişlemleri dolayısıyla lehe aldıkları paralar,
- Yetkili kuruluşlar banker kapsamında BSMV mükellefi olup kendileri veya başkaları hesabına yaptıkları foreksişlemleri dolayısıyla lehe aldıkları paralar,

6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesi uyarınca BSMV’ye tabi bulunmaktadır.

Örnek 8- (A) Bankası A.Ş. foreks piyasasında işlem yapmak için (B) yetkili kuruluşuna 10.000 avro teminat yatırmış ve elektronik işlem platformu üzerinden 1 avro= 1,3313 dolar kurundan 1.000.000 avroluk alım emri vermiştir.

Yatırılan teminat : 10.000 Avro

Kaldıraç oranı : 1/100

(A) Bankası dolar alış kuru : 1,80 TL

(B) yetkili kuruluşu da müşterisi olan (A) Bankasından gelen alım emri üzerine 1 avro = 1,3312 dolar kurundan likidite sağlayıcısına 1.000.000 avroluk alım emri vermiş, aynı anda 1 avro= 1,3313 dolar kurundan bu tutarı müşterisine satmıştır.

(A) Bankası A.Ş. bir müddet sonra yetkili kuruluşa 1 avro= 1,3318 dolar kurundan 1.000.000 avroluk satım emri vermiştir.

(A) Bankası A.Ş. bu işlem dolayısıyla 500 dolar [(1,3318-1,3313)x10.000x100] lehe para aldığından, bu tutarın Bankanın alış kuru üzerinden TL’ye çevrilmesi neticesinde bulunan 900 TL üzerinden %5 oranında BSMV hesaplayacaktır.

Diğer taraftan, bu faaliyetleri esas iştiğal konusu olarak yapan ve banker kapsamında BSMV mükellefi olan (B) yetkili kuruluşunun aracılık faaliyeti nedeniyle lehine aldığı paralar da BSMV’ye tabi tutulacaktır.

(B) yetkili kuruluşu tarafından yapılan döviz satış işlemleri fiziki teslimatlı olmaması nedeniyle kambiyo işlemi kapsamında değerlendirilmeyecek ve bu işlem sonucunda yetkili kuruluş tarafından lehe alınan 100 doların (1.331.300-1.331.200) TL karşılığı üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanacaktır. Yetkili kuruluşun yabancı paraya ilişkin kendi işlemleri nedeniyle uyguladığı bir döviz kuru olmaması durumunda, işlem tarihinden önceki güne ilişkin Merkez Bankası döviz alış kurunun esas alınacağı tabiidir.

Ancak, foreks işlemi yapmaya yetkili kuruluş (B) ile likidite sağlayıcı kuruluş arasındaki sonlandırma aşamasının (A) Bankasının 1 avro= 1,3318 dolar olan satış fiyatından gerçekleştirilmesi durumunda, (B) yetkili kuruluşunun bu işlemden herhangi bir aracılık geliri olmayacağı için BSMV hesaplanmayacaktır.

Yetkili kuruluş, (A) Bankasından gelen 1 avro=1,3318 dolar kurundan 1.000.000 avroluk satım emri üzerine likidite sağlayıcıya 1 avro=1,3319 dolar kurundan 1.000.000 avroluk satım emri vermesi durumunda, (B) yetkili kuruluşun aracılık faaliyeti nedeniyle lehe aldığı 100 doların (=1.331.900 – 1.331.800) TL karşılığı üzerinden %5 oranında BSMV hesaplanacaktır.

BSMV mükellefleri tarafından Türkiye’de kurulu borsalarda yapılacak kaldıraçlı alım satım işlemleri, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri mahiyetinde olmadığından, 6802 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin (p) bendi kapsamında değerlendirilmeleri mümkün bulunmamaktadır. Bu durumda, Türkiye’de kurulu borsalarda yapılan foreks işlemleri dolayısıyla lehe alınan paraların tamamı %5 oranında BSMV’ye tabi tutulacaktır.

Tebliğ olunur.